

ตระกูล

องค์ความรู้

ภาษาวัฒนธรรม

โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ตระกูล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ อธิบายว่า ตระพัง หมายถึง แอ่ง, บ่อ, หนอง, เช่น กลางเมืองสุโขทัยนี้มีน้ำตระพังโพยสี่ (จารึกหลักที่๑), ตะพัง กระพังหรือ สะพัง ก็ว่า

สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ว่า ตระพัง เป็นคำที่มาจากภาษาเขมรว่าตฺรพฺง (อ่านว่าตฺรอปฺย) ต่อมาเรียกเพี้ยนไปเป็นสพฺง สระพฺง และสระเพฺง ในบางท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกตามลักษณะว่า สระสี่เหลี่ยมพบในศิลาจารึกที่จารึกด้วยตัวอักษรไทยเก่าที่สุดคือ ศิลาจารึกที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราช โปรดให้ทำขึ้น (ศิลาจารึกหลักที่๑) และจารึกหลักต่าง ๆ จากข้อความในจารึกดังกล่าวแสดงว่าตระพังหรือสพฺงเป็นสระที่ขุดขึ้นสำหรับเก็บกักน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภคเป็นสาธารณะ เช่น สระน้ำขนาดใหญ่หลายแห่งที่อยู่ในตัวเมืองสุโขทัยเก่าที่ชาวบ้านปัจจุบันเรียกว่าตระพังเงิน ตระพังทอง ตระพังตะกวน ตระพัง

สอ เป็นต้น มิได้เป็นสระน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีขนาดต่าง ๆ กันตามความเหมาะสมสำหรับเมืองชุมชน หรือวัด เป็นต้น ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าตระพังบางแห่งไม่ได้สร้างไว้ภายในตัวเมืองหรือในชุมชนแต่สร้างไว้ในบริเวณที่มีพื้นที่ต่ำกว่าพื้นที่โดยรอบเมื่อฝนตกน้ำจากที่สูงกว่าจะไหลลงมารวมกันในตระพังที่ขุดไว้เก็บไว้ใช้ในฤดูแล้ง ในกรณีนี้ตระพังมักมีขนาดใหญ่เนื่องจากต้องใช้ร่วมกันหลายชุมชนจึงต้องมีระบบบริหารจัดการด้วยซึ่งอาจพบได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางที่มีภูมิอากาศแห้งแล้งบางแห่งตระพังอาจขุดจากผิวดินผ่านชั้นศิลาแลงลงไปเพื่อนำน้ำจากใต้ชั้นศิลาแลงมาใช้กรณีนี้มีก็มีขนาดไม่ใหญ่นักแต่เนื่องจากผนังของตระพังทั้ง ๔ ด้านเป็นศิลาแลงตัดเรียบจึงมักเรียกว่า ตระพังตฺร ที่อาจพบได้หลายแห่งทั้งในจังหวัดกำแพงเพชร สุพรรณบุรี และกาญจนบุรี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรอบรู้และความเข้าใจลักษณะภูมิประเทศที่แวดล้อมชุมชนเป็นอย่างดี.

อิสริยา เลาคติรานนท์